

Ayten YILMAZ YAVUZ¹, Ayşenur BAYTAR², Betül ÇAKIR²

ÖZET

Amaç: Bu araştırmada 15 Eylül 2017 tarihli en yüksek tirajlı dört gazetenin son bir yılda yayınlanan internet ortamından ulaşılabilen gazetelerde obezite konulu haberlerin değerlendirilmesi amaçlandı.

Yöntem: Tanımlayıcı nitelikteki bu araştırmanın evrenini 15 Eylül 2017 tarihinde en yüksek tiraja sahip ilk dört gazetenin 15 Eylül 2016 ile 15 Eylül 2017 tarihleri arasında yayınlanan internet ortamından ulaşılabilen gazete haberleri oluşturdu. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan veri toplama formu aracılığıyla toplandı ve SPSS bilgisayar yazılımı ile değerlendirildi.

Bulgular: Gazetelerdeki obezite konulu haberlerin %58.7'sinin röportaj olduğu, %97.2'sinin resim/grafik iğerdiği ve renkli olduğu, %87.2'sinin reklam unsuru iğerdiği, yazının iğerine yönelik %50.3'ünde kaynak belirtilmiş olduğu, en fazla %54.7'sinin sağlıklı bireyin sağlığının korunması ve geliştirilmesine yönelik olduğu ve sağlığın geliştirilmesine yönelik hemşirelik ile ilgili herhangi bir habere rastlanılmadığı bulundu.

Sonuç: Obezite konulu manşet haberlerinin güncel durum/bilgilendirme amaçlı, gazete haberlerinin ise röportaj ağırlıklı ve reklam unsuru iğermesi ve kaynağının belirtilmediği bilgilerin ağırlıkta olduğu toplumun bilgilendirilmesi için daha fazla bilimsel haberlere olan ihtiyaçı ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Obezite; Kilolu; Medya

Obesity Approach in Turkish Press

ABSTRACT

Aim: In this study, four newspapers with the highest read dated September 15, 2017; it was aimed to assessed 2017 were aimed to assessed the news about obesity in newspapers accessible from the internet published in the last year.

Methods: The universe of this descriptive study was the newspaper news of the four highest-circulation journalists dated September 15, 2017, accessible from the internet between September 15, 2016 and September 15, 2017. The data were collected via the data collection form prepared by the researchers and evaluated by SPSS computer software.

Findings: It was found that %58.7 of the news were informative, 97.2% had pictures/graphics and colored, 87.2% had advertising elements, 50.3% were cited for the content of the article, and 54.7% and there was no evidence of nursing in the development of health.

Conclusion: The need for more scientific news is needed to inform the community that obesity headline news is for current status/informative purposes, newspaper news is interview-oriented and contains a recreational element and information that does not mention its source is heavier.

Keywords: Obesity; Overweight; Media

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

²Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü

Sorumlu yazar: Ayten YILMAZ YAVUZ, e mail: ayten.yilmaz@erdogan.edu.tr

GİRİŞ

Obezite, önlenabilir ölümler arasından ikinci sırada olan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 1998 yılında 21.yy 'ın önemli sağlık sorunlarından biri olarak kabul edilen "sağlığı bozacak ölçüde vücutta aşırı yağ birikmesi" olarak belirtilmektedir (Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu, 2018; WHO, 2018). Obezite, tüm dünyada 1980 yılından beri neredeyse ikiye katlanmış küresel bir epidemi halini almıştır (WHO, 2018). DSÖ tarafından 12 yıl süren "Asya, Afrika ve Avrupa" kıtalarını kapsayan "MONICA (Kardiyovasküler Hastalıkta Belirleyicilerin ve Eğilimlerin Çok Uluslu İzlenmesi)" çalışmasında obezite oranının %10-30 arasında bir artış gösterdiği bulunmuştur (Molarius ve ark., 1999). Benzer şekilde Türkiye'de "Türkiye Diyabet, Obezite ve Hipertansiyon Epidemiyolojisi Araştırması (TURDEP I-II)" sonuçlarına göre 12 yıl sürede kadınlarda %34, erkeklerde ise %107 artış (Satman ve ark., 2002; Satman, 2010;), üreme çağındaki kadınların çalışma kapsamına alındığı "Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması"nda (TNSA) 1998-2008 yılları arasında %5.1 artış (TNSA, 1998; TNSA, 2009), "Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (TBSA- 2010)" 19 yaş ve üzeri bireylerdeki obezite sıklığı %30.3 oranı ile halkın sağlığını büyük ölçüde tehdit eden sorunlardan biridir olduğu bulunmuştur (TBSA, 2014).

Obezitenin tip 2 diyabet, kardiyovasküler ve serebrovasküler hastalıklar, sindirim ve solunum bozuklukları ve kanser gibi pek çok sağlık soruna yol açmasının yanı sıra psikososyal ve ekonomik olarak ortaya çıkan sonuçlar düşünüldüğünde önemli bir halk sağlığı sorunudur (Erem, 2015). Obezite nedenlerine bakıldığında genetik, biyokimyasal ve çevresel gibi pek çok faktör sayılabilir. Ancak obezite oluşumunda yaşam tarzındaki değişimlerle birlikte enerji ihtiyacının fazlası enerji alımı sonucu oluştuğu aşıkardır (Baysal & Baş, 2008; Aygün, 2012; Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu, 2018;). Obezite sıklığı ve olası sağlık problemleri düşünüldüğünde bireylerin obez olmalarının önlenmesi önemli bir husustur. Bu kapsamda bireylerin yaşam tarzlarında yeterli ve dengeli beslenme sağlanması ve sedanter yaşamın azaltılması değişiklikleri gerekmektedir. Sağlık; insanın başlıca gereksinimi ve temel bir hakkıdır. İnsan; sağlığını koruma ve geliştirebilme açısından çeşitli bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Yazılı ve görsel basındaki sağlık haberleri doğrultusunda sunulan enformasyon sayesinde birey ve toplum bilgilendirilmektedir. Bu tür haberlerin en sık rastlanılan sonucu yaşamsal anlamda umut ya da umutsuzluğa yol açabilmesidir (Utma, 2017).

Yapılan çalışmalarda obezite konusunda basın, televizyon ya da radyo haberlerinin içeriklerinin incelendiği, özellikle fast-food ve egzersiz yapılması engelleri gibi sistematik nedenlerin ön planda olduğu (Lawrence, 2004), bireysel sorumlulukların ön plana çıkarıldığı (Saguy & Almeling, 2008; Atanosava ve ark., 2013), sosyal problem olarak görüldüğü (Sandberg, 2007; Hilton ve ark., 2012), obezite ile mücadelede diyet ve egzersizin önerildiği (Bonfiglioli ve ark., 2007; Holmes, 2009; Barry ve ark., 2011; Jackson, 2012;), obezitenin bir sağlık sorunu olarak görüldüğü (Hilton ve ark., 2012) ve medyanın toplumun sağlık konusunda farkındalığın artırılması için etkin bir araç olarak sağlık çalışanları tarafından kullanılabilirliğini yönelik haber içeriklerine ulaşıldığı belirtmektedir (Hatley, 2006).

Bireylere sağlığını koruma bilincinin aşılanmasında en etkili eğitim silahlarının başında kitlesel iletişime olanak

sağlayan kitle iletişim araçları (medya) gelmektedir. Sağlıklı bir hayatın sürdürülmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve hastalıklardan korunmak için uygulanan koruyucu sağlık hizmetlerine duyulan ihtiyacı gidermek üzere medyanın kullanılması etkili bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Yüksel ve ark., 2018). Halkın sağlık konusunda bilinçlendirilmesinde ve toplumun sağlık standardının yükseltilmesinde medyanın rolü büyüktür. "Türkiye Obezite ile Mücadele ve Kontrol Programı 2013-2017" kapsamında obezitenin önlenmesine yönelik çalışmalar başlığı altında "Topluma doğru mesajların ulaştırılması amacıyla medya ile işbirliğinin sağlanması ve bu kapsamda bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması" stratejisi içerisinde "Medya mensuplarının (sağlık muhabirleri, yapımcı, yönetmen vb.) eğitim programlarının düzenlenmesi, Toplumda rol model olan kişilerin (sanatçılar, sporcular, politikacılar vb.) bilgilendirme faaliyetlerine katılımlarının sağlanması, Medyada yeterli ve dengeli beslenme, obezite ve fiziksel aktivite konularında doğru mesajların yer almasına (alt yazı, spot film, bilgilendirmeye ve bilinçlendirmeye yönelik reklam filmi, internet siteleri, sağlık programları vb.) yönelik girişimlerde bulunulması" aktivitelerinin yürütülmesi öngörülmüştür (Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı, 2018).

Beklenen yaşam süresinin uzamasıyla "hastalık ve sağlık" kavramlarına medyada olan ilgi obeziteye dair yazıların daha fazla olması beklentisini artırmaktadır. Obez bireylerin sayısının her geçen gün artması ve obeziteye bağlı ortaya çıkan sorunların üstesinden gelebilmek için bireyler sürekli olarak bir arayışa sürüklenmektedir. Bu süreçte obezite ve obeziteye ilişkin sağlık sorunlarını azaltabilmek için yazılı ve görsel medyayı kullanmayı tercih etmektedirler. Medyada obeziteye yönelik yaklaşımlarının belirlenmesi, düzenli olarak takip edilmesi ve eksikliklerin belirlenmesi obez bireylerin arayışları için katkı sağlayıcı olacaktır. Bu çalışmada yazılı ve görsel medyada obezite yaklaşımının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Veri Toplama Yöntemi

Tanımlayıcı bir çalışma olan bu araştırmanın evrenini 15 Eylül 2017 tarihli en yüksek tirajlı dört gazetenin 15 Eylül 2016 ile 15 Eylül 2017 tarihleri arasında internet ortamında ulaşılabilen gazete haberleri oluşturmuştur. Günlük tiraj değerlendirilmesinde, Basın İlan Kurumu'nun Kasım 2017 süreli yayınındaki veriler göz önüne alınmıştır (Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğü, 2017; Özçağlayan, 2018;). Göz önüne alınan verilere göre Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Posta gazeteleri çalışma kapsamında incelenmiştir. Gazeteler değerlendirilmede Gazete 1 (Sabah),

Gazete 2 (Hürriyet), Gazete 3 (Sözcü) ve Gazete 4 (Posta) olarak gösterilmiştir. Değerlendirilecek haberler; tiraja göre belirlenecek dört gazetenin son bir yıllık sürede internet ortamında ulaşılabilecek manşet haberleri ve gazetelerin internet sayfalarındaki arama motorlarında "obezite" ve "şişmanlık" kelimesi taranması sonucu elde edilen haberler değerlendirilmiştir (<https://www.gazeteoku.com>). Obezite/şişmanlık konusunda 179 habere ulaşıldı. Gazete 4'de 24 (% 13.4), Gazete 3'de 46 (% 25.7), Gazete 2'de 66 (% 36.9) ve Gazete 1'de 43 (% 24.0) haber bulundu.

Tarama sonucu elde edilen haberler halk sağlığı uzmanı olan birincil araştırmacı tarafından okunarak, çalışmaya alınma kriterlerine uygun olan haberlerin internet

adres çubuğundaki linkleri ve haber içeriği kaydedildi. Benzer uygulama diğer iki araştırmacı tarafından yapılarak eksik seçim yapılması önüne geçilmiş ve önerilen haberlerde veri toplama formuna eklenmiştir. Çalışmaya alınma kriterleri arasında haberin başlığı ya da içeriğinde obeziteyle ilgili en az birkaç cümlelik bir metin olması olarak belirlendi.

Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan veri toplama formu aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama formunun ön denemesi 15 Ağustos ile 15 Eylül 2017 tarihleri arasındaki çalışmaya dahil edilen dört gazetenin obezite ile ilgili yazıları değerlendirmeye alınarak yapıldı. Veri toplama formu her bir araştırmacının son bir aylık yazılarını değerlendirmesi ile önerilen düzenlemeleri ile yapıldı. Haberler gazetelerin resmi internet sayfalarından incelenmiştir. Araştırma konusunu içeren online gazete haberleri linki ve haber içeriği bir Word dökümanı oluşturularak elde edilen veriler forma işlenmiştir. Her bir araştırmacı her bir haberi değerlendirerek veri toplama formunda gerekli düzeltmeler yapılarak çalışma tamamlanmıştır. Araştırma verilerin değerlendirilmesinde kullanılan tanımlar;

Haber: “Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık. İletişim veya yayın organlarıyla verilen bilgi” (<http://www.tdk.gov.tr/>).

Obezite: “Şişmanlık (TDK, 2018) kavramı genel olarak vücuda besinler ile alınan enerjinin, harcanan enerjiden fazla olmasından kaynaklanan ve vücut yağ kitlesinin, yağsız vücut kitlesine oranla artması ile açıklanan kronik bir hastalıktır. Günlük alınan enerjinin harcanan enerjiden fazla olması durumunda, harcanamayan enerji vücutta yağ olarak depolanmakta ve obezite oluşumuna neden olmaktadır” (Aygün, 2012; Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu, 2018; WHO, 2018).

Gazete: “Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın” (<http://www.tdk.gov.tr/>).

Tiraj: Baskı sayısı” (<http://www.tdk.gov.tr/>).

Makale: “Bilim, fen konularıyla siyasal, ekonomik ve toplumsal konuları açıklayıcı veya yorumlayıcı niteliği olan gazete ve dergi yazısı” (<http://www.tdk.gov.tr/>). Röportaj: “Konusu bir soruşturma, araştırma olan gazete ve dergi yazısı” (<http://www.tdk.gov.tr/>).

Magazin: “Halkın çoğunluğunu ilgilendirecek, çeşitli konulardan söz eden, bol resimli yayın” (28).

Biyografi: “Özgeçmiş” (<http://www.tdk.gov.tr/>). Yazının DSÖ'nün obezite tanımı ile uygunluğu: “Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından obezite, sağlığı bozacak ölçüde vücutta aşırı yağ birikmesi” olarak tanımlanmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamında günlük baskı sayısı (tiraj) sayısına göre üst sıralarda yer alan Gazete 1 (Sabah), Gazete 2 (Hürriyet), Gazete 3 (Sözcü) ve Gazete 4 (Posta) değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmaya dahil dört gazetenin günlük toplam tirajı 1.143.037 ve bu rakam ülke genelindeki günlük yaklaşık satışının %50'sini oluşturmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün obezite sınıflandırması esas alınarak obeziteyi belirlemek için yaygın olarak Beden Kitle İndeksi (BKİ) kullanılmaktadır. BKİ, bireyin vücut ağırlılığının (kg), boy uzunluğunun (m cinsinden) karesine ($BKI=kg/m^2$) bölünmesiyle elde edilen bir değerdir. $BKI \geq 30.00$ olduğunda şişman (obez) olarak kabul edilmektedir” şeklinde kabul edildi (Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu, 2018; WHO, 2018; Aygün, 2012).

Veri Toplama Araçları

Veri toplama formu; manşet haberlerinin incelenmesine yönelik ve haberlerin incelenmesine yönelik iki bölümden oluşmaktadır.

Manşet haberlerinin incelemesine yönelik bölüm; gazetenin adı, haberin başlığı, yazının yayımlandığı tarih, yazının türü, yazının ağırlıklı olarak bulunduğu sayfa numarası, yazının manşette kapladığı alan, resim/grafik varlığı, resim/grafik rengi yönelik değerlendirmeyi içermektedir.

Haberlerin incelenmesine yönelik bölüm ise; gazetenin adı, haberi başlığı, yazının yayımlandığı tarih (hafta içi/ hafta sonu), yazının türü, resim/ grafik varlığı, resim/grafik rengi, haber içeriklerini bilgilendirme ve duyurma amaçlı olup olmadığı, reklam unsuru içermeme, haber ve eğitici yazılar için yazının kaynağının belirtilme durumu, obezitenin tanımının uygunluğu, obezite tanımının DSÖ'ne uygunluğu, BKİ aralığının uygunluğu, yayınlanan haberin konusu (obez bireylerin sağlığının korunması, geliştirilmesi, obezitenin tanı, tedavi, bakım ve rehabilitasyonunda sağlık sistemi ve hizmetiyle ilgili durum ve sorunlar, sağlık hizmeti verilen kurumlarla ve sağlık çalışanlarıyla ilgili yazılar, bu alanda hizmet sunanların, hizmet alanların görüş ve düşünceleri, fiziksel, psiko-sosyal ve ekonomik bilgiler, sağlıklı bireyin sağlığın korunması ve geliştirilmesi) ve obezite ile ilgili sağlık sorununun ait olduğu sisteme yönelik değerlendirmeleri içeren formdur.

Verilerin Değerlendirilmesi

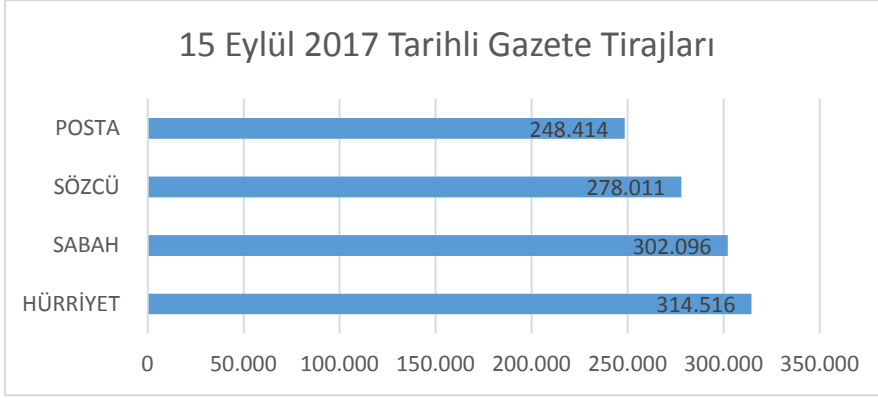
Araştırmanın verileri, IBM SPSS 23.0 yazılımı (Chicago, USA) ile değerlendirildi. Araştırmada tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanıldı.

Etik İlkeler

Araştırmaya başlamadan önce, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay (**Karar Tarihi:27.10.2017 Karar No:2017/161**) alınmıştır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 15 Eylül 2016 ile 15 Eylül 2017 tarihleri arası yürütüldüğünden araştırma verileri son bir yıllık süre ve çalışmaya dahil edilen gazeteler ile sınırlandırılmıştır.

Şekil 1. Çalışma kapsamındaki gazetelerin günlük satış ortalamaları (27)

Gazetelerin manşetlerinde yer alan obezite konulu yazıların bazı teknik özelliklerin dağılımı incelendiğinde; obezite konulu haberlerin %76.9 oranında Gazete 4’de yer aldığı, %30.8’inin haftasonu yer aldığı, %61.5’inin güncel durum/bilgilendirme amaçlı olduğu, %100.0’inin manşette

çeyrekten daha az alan kapladığı, %46.2’sinin ilk sayfada yer aldığı, %92.3’ünün resim/grafik içerdiği ve renkli olduğu ve 12 Mayıs Dünya Obezite Günü’nde obezite/obezite sağlığının konu alan herhangi bir haberin olmadığı belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1. Manşette yer alan obezite konulu yazıların bazı teknik özelliklerinin dağılımı (n=13)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Obezite konusu içeren yazının varlığı		
Gazete 1	2	15.4
Gazete 2	0	0.0
Gazete 3	1	7.7
Gazete 4	10	76.9
Yayımlanma zamanı		
Hafta içi günler	9	69.2
Hafta sonu günler	4	30.8
Dünya Obezite Günü obezite/obez sağlığı konu alan haber		
Var	0	0.0
Yok	100	100.0
Yayımlanan yazı türü		
Güncel durum/ Bilgilendirme	8	61.5
Diğer (röportaj, tanıtım, reklam)	5	38.5
Yazının manşette kapladığı alan		
Çeyrekten az	13	100.0
Çeyrek	0	0.0
Yazının ağırlıkta yer aldığı sayfa		
1. sayfa	6	46.2
2. sayfa	1	7.7
6. sayfa	2	15.4
14. sayfa	1	7.7
19. sayfa	1	7.7
21. sayfa	2	15.4
Resim ya da grafik varlığı		
Yok	1	7.7
Var	12	92.3
Resim ya da grafik renk durumu		
Siyah/beyaz	1	7.7
Renkli	12	92.3

Obezite konusunda 179 habere ulaşıldı. Gazete 4’de 24 (% 13.4), Gazete 3’de 46 (% 25.7), Gazete 2’de 66 (% 36.9) ve Gazete 1’de 43 (% 24.0) haber bulundu.

İnternet ortamında ulaşılabilen gazete haberlerinin obezite konulu yazıların bazı teknik özelliklerinin dağılımı incelendiğinde; obezite konulu haberlerin %36.9’u gazete 2’de olduğu, %74.9’unun hafta içi yayınlandığı, %58.7’sinin

röportaj olduğu, %97.2’sinin resim ya da grafik içerdiği ve renkli olduğu, %87.2’sinin reklam unsuru içerdiği, yazının içeriğine yönelik %50.3’ü kaynak belirtilmiş ve referansının olduğu, haber içeriğinde %97.2’sinde obezitenin tanımı yapılmamış ve tanımının DSÖ uygunluğu belirtilmediği bulundu (Tablo 2).

Tablo 2. İnternet ortamında ulaşılan gazete haberlerinin obezite konulu yazılarının bazı teknik özelliklerinin dağılımı (n=179)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Obezite konulu yazının varlığı		
Gazete 1	43	24.0
Gazete 2	66	36.9
Gazete 3	46	25.7
Gazete 4	24	13.4
Yayımlanma zamanı		
Hafta içi günler	134	74.9
Hafta sonu günler	45	25.1
Yayımlanan yazı türü		
Güncel durum/ bilgilendirme	62	34.6
Köşe yazısı	10	5.6
Röportaj	105	58.7
Magazin	1	0.6
Biyografi	1	0.6
Resim/grafik varlığı		
Yok	5	2.8
Var	174	97.2
Resim/grafik renk durumu		
Siyah/beyaz	5	2.8
Renkli	174	97.2
Reklam unsuru		
Hayır	23	12.8
Evet	156	87.2
Yazı içeriğine yönelik kaynak belirtilme		
Kaynak belirtilmemiş	5	2.8
Referans olmadan kaynağı belirtilmiş	84	46.9
Referans olarak kaynağı belirtilmiş	90	50.3
Obezitenin tanımı ve DSÖ uygunluğu		
Uygun	1	0.6
Uygun değil	4	2.2
Belirtilmemiş	174	97.2

İnternet ortamında ulaşılabilen gazete haberlerinde obezite ile ilgili haberler konularına göre dağılımı incelendiğinde; en fazla %54.7'sinin sağlıklı bireyin sağlığını korunması ve geliştirilmesine yönelik olduğu en az %0.6'sının

psiko-sosyal problem ile ilgili olduğu belirlenirken ve obez bireylerin sağlık durumunun sürdürülmesi ve geliştirilmesinde hemşirelik ile ilgili herhangi bir habere rastlanılmadı (Tablo 3).

Tablo 3. İnternet ortamında ulaşılan gazete haberlerinde obezite ile ilgili haberlerin konularına göre dağılımı

Yayımlanan haberin içeriği	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Obez bireylerin sağlığının korunması ve geliştirilmesi	32	17.9	147	82.1
Obezitenin tanı ve tedavisi	65	36.3	114	63.7
Obez bireylerin bakımı ve rehabilitasyonu ilgili sağlık hizmetleri sorunları	4	2.2	175	97.8
Sağlık hizmeti verilen kurumlarla ve sağlık çalışanlarıyla ilgili yazılar	1	0.6	178	99.4
Tanımlar (obezite ile mücadele merkezleri ile ilgili)	29	16.2	150	83.8
Hizmet sunanların görüş ve düşünceleri	82	45.8	97	54.2
Hizmet alanların görüş ve düşünceleri	30	16.8	149	83.2
Fiziksel problemler	11	6.1	168	93.9
Psiko-sosyal problemler	1	0.6	178	99.4
Ekonomik problemler	6	3.4	173	96.6
Hukuki problemler	5	2.8	174	97.2
Sağlıklı bireyin sağlığının korunması ve geliştirilmesi	98	54.7	81	45.3

*Yüzdeler n üzerinden hesaplandı.

Obezite konulu yazılarda ele alınan sağlık sorunlarının ait olduğu sistemlere yönelik dağılımlar

incelendiğinde %11.7 oranı ile endokrin sistemde %3.4 oran ile gastrointestinal sistem olduğu belirlendi (Tablo 4).

Tablo 4. Obezite konulu yazılarda ele alınan sağlık sorunlarının ait olduğu sistem/alanların dağılımı

	Evet		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kardiyovasküler sistem	20	11.2	159	88.8
Endokrin sistem	21	11.7	158	88.3
Kas ve iskelet sistemi	11	6.1	168	93.9
Solunum sistemi	11	6.1	168	93.9
Sinir sistemi	11	6.1	168	93.9
Boşaltım sistemi	6	3.4	173	96.6
Ürogenital sistem	8	4.5	171	95.5
Gasrointestinal sistem	6	3.4	173	96.6

TARTIŞMA

Dünya genelinde bir salgın gibi her geçen gün artan bir sağlık problemi olan obezitenin önlenmesinde en önemli husus toplumun bilinçlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınmasıyla sağlanabilir (Aygün, 2012; Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu, 2018; WHO, 2018). İnsanlar ilk çağlardan beri, çevrelerine, dünyaya vermek istedikleri mesajları, yaşadıkları çağın kendilerine sunduğu şartlar ve kendi oluşturduğu bilgi, beceri ve teknik olanakların sınırları içinde iletmeye çalışmışlardır (Özçağlayan, 2018). Genel olarak gazete okuma alışkanlıkları bireylere göre değişmektedir. Özellikle genç nesiller, gazete okumaya önceki nesillere göre daha az zaman ayırmakta, buna karşılık, habere, bilgiye ve eğlenceye, internet ve mobil cihazlar üzerinden ulaşmayı tercih etmektedirler. Gazetelerin internet ortamından ulaşılabilir ücretsiz okuma olanağı sağlamaktadır ve zaman içinde basılı gazeteleri alınma oranı düşmektedir (Özçağlayan, 2018).

İnternet ortamında ulaşılan gazete haberlerinde, obezite/obezite sağlığı konulu yazıların taranmasında 179 adet yazıya ulaşılmıştır. Yazıların iki gazetede ağırlık olarak (n=112) daha fazla sayıda yayımlandığı saptanmıştır. Gazetelerin manşetlerinde yer alan obezite konulu yazıların sadece ilk sayfada yer aldığı, güncel durum/bilgilendirme amaçlı neredeyse hepsinin resim/grafik içerdiği ve renkli olduğu ve 12 Mayıs Dünya Obezite Günü'nde obezite/obezite sağlığını konu alan herhangi bir haberin olmadığı belirlenirken; internet ortamında ulaşılabilen gazete haberlerinde çoğunlukla hafta içi yayımlandığı, röportaj olduğu, resim/grafik içerdiği ve renkli olduğu, reklam unsuru içerdiği ancak yaklaşık yarısında kaynağı gösterilmiş, neredeyse haberlerin tamamına yakın bir kısmında obezitenin DSÖ tanımına uygun olarak bir tanım yapılmadığı bulundu (Tablo 2).

Yapılan çalışmalarda haber içeriklerinin bilimsel verilerle uygun olduğu ve reklam unsuru içermediği, haber içeriklerinin yaklaşık yarısının kaynağının belirtilmediği (Demircioğlu ve ark., 2013), tedavi, korunma ve sağlık riskleriyle ilgili konuları içerdiği için bireyleri olumlu yönlendirebileceği (Demircioğlu ve ark., 2013), obezite ile ilgili haberlerin kişisel haber ağırlıklı olduğu (Kim & Willis, 2007), gündem ve magazin konularının daha fazla olmasının bireyleri bilgilendirme de katkı sağlayacağı olmayacağı, gazete eklerinde daha fazla bilimsel doğruluğu olan bilgilerin bulunması ana gazetelerin “doğru yönlendiriciler” olmadıklarını düşündükleri belirtilmektedir (Demircioğlu ve ark., 2013). Gazete manşetlerinde yer alarak ya da manşetten

yönlendirilerek ulaşılabilecek ve görsel materyal kullanılan haberlerin daha dikkat çekici olacağı düşünülmektedir (Hatley, 2006; MEB, 2013). Haber içeriğinin bilimsel literatüre dayandırılması okuyucu kitlesinin daha ayrıntılı ve doğru bilgilere ulaşmasını sağlayacaktır (Yıldız, 2006). Herkesin ücretsiz olarak ulaşabileceği internet ortamındaki gazete aracılığıyla obezite hakkında doğru bilgiler ulaştırılabilir. Bu bilgiler DSÖ obezite tanımıyla uyumlu olması ve alanında uzman kişiler tarafından herhangi bir ticari kaygı güdülmesiz sunulmalıdır (Aygün, 2012, Basın İlan Kurumu, 2017; Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu, 2018; WHO, 2018;). Gazete haberlerinin halk sağlığını artırıcı etkisini kullanabilmek için güvenilir bilgilerin, görsel materyal kullanılarak, gazete manşetlerin yer alması ve reklam unsuru içermemesi önerilmektedir (Demircioğlu ve ark., 2013).

İnternet ortamında ulaşılan gazete haberlerinde her iki haberden bir tanesinin sağlıklı bireyin sağlığını korunması ve geliştirilmesine yönelik olduğu en az psiko-sosyal problem ile ilgili olduğu belirlenirken obez bireylerin sağlık durumunun sürdürülmesi ve geliştirilmesinde hemşirelik ile ilgili herhangi bir habere rastlanılmadı (Tablo 3). Yapılan çalışmalarda çözüm önerilerine yönelik sunulan haberlerin herhangi bir çözüm önerisi sunulmayan kanıt dışı çözüm önerileri olduğu bulunmuştur (Demircioğlu ve ark., 2013). Obezite ile mücadelede bireysel sorumluluklara değinildiği (Saguy & Almeling, 2008; Atanasova ve ark., 2012), diyet ve egzersiz önerilerin yer aldığı haberlerin tespit edildiği çalışmalarda söz konusudur (Bonfiglioli ve ark., 2007; Holmes ve ark., 2009; Barry ve ark., 2011; Jackson, 2012). Sağlık akımında tedaviden ziyade koruyucu sağlık hizmetlerinin ön plana çıkarılması ve hastalıktan ziyade bireye odaklanması gerektiği yönünde bir değişim söz konusudur. Herkesin uluslararası kabul gören sağlık alanındaki eşit fırsatlara ulaşabilmesi sağlanmalıdır. Toplum katılımı ve farkındalık düzeyinin artırılması ilgili olanakların bireylere sunulması gerekmektedir ve obezite ile mücadelede sağlık çalışanları tarafından medyanın kullanılması etkili bir araç olabilir (Hatley, 2006; Cirhinlioğlu, 2010; Yüksel ve ark., 2018).

Bu çalışmada obezite konulu yazılarda ele alınan sağlık sorunlarının ait olduğu sistemlere yönelik en fazla endokrin sisteme ve en az gastrointestinal sistem yönelik sorunlara değinildiği bulundu (Tablo 4). Literatürde obezite oluşumunda genetik ve hormonal faktörlerin obezite oluşumuna etkisinden bahsedilmektedir. Tercih edilen tedavi yöntemlerinin ağırlıkta buna yönelik olması ve yaşam tarzı değişimine yönelik yaklaşımların daha fazla ağırlıkta olması bireysel sorumluluk ön plana çıkarılması ve bunun medya

aracılığıyla kişilere ulaşması ve yayılması daha kolay olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre bireylere sağlık sorumluluğu ve farkındalığının artırılmasında çağımız koşullarının göz önünde bulundurularak internet ortamında yazılı medya olarak gazetenin kullanılabilereği, haberlerin manşette yer alması, renkli görselin kullanılarak ve haber kaynağının belirtildiği obezite/ obezite sağlığı konulu

KAYNAKLAR

Atanasova, D., Kotevko, N. ve Gunter, B. (2012). Obesity in the news: Directions for future research, Obesity reviews: An official journal of the International Association for the Study of Obesity. *Obesity Reviews*, 3 (6), 554-559.

Aygün, M. (2012). Obezite ve Yönetimi. Durna, Z. (Ed). Kronik Hastalıklar ve Bakım (341-348), 1. Baskı. İstanbul: Nobel Kitapevleri.

Barry, C.L., Jarlenski, M., Grob, R., Schlesinger, M. ve Gollust, S.E. (2011). News Media Framing of Childhood Obesity in the United States From 2000 to 2009. *Pediatrics*, 128 (1):132-145.

Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğu Süreli Yayınlar Listesi Kasım 2017. s.49 <http://www.bik.gov.tr>

Baysal, A. ve Baş, M. (2008). Yetişkinlerde Ağırlık Yönetimi. Ankara: Türkiye Diyetisyenler Derneği Yayını Ekspres Baskı Ař.

Bonfiglioli, C., Smith, B.J., King, L.A., Chapman, S.F. ve Holding, S.J. (2007). Choice and Voice: Obesity Debates in Television News. *Medical Journal of Australia*, 187 (8), 442-445.

Cirhinlioğlu, Z. (2010). Sağlık Sosyolojisi. 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.

Demircioğlu, S., Bulank, E., Cennet, Ö., Boyboy, Z., Benderlioğlu, E. ve Aslan, D. (2013). Mart, Ağustos, Ekim 2011 ve şubat 2012 Aylarında Tirajı En Yüksek Ulusal Beş Gazetenin Obezite Konusundaki Haberlerinin İçerik Açısından İncelenmesi. *AF Preventive Medicine Bulletin*, 12 (3), 271-282.

Erem, C. (2015). Prevalence of Overweight and Obesity in Turkey. *IJC Metabolic & Endocrine*, 8, 38-41.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) (2009). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğu, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK, Ankara.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) (1998). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğu, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve ABD Uluslararası Kalkınma Teşkilatı, Ankara.

Hatley, L.D. (2006). The Intersection of News Frames: Examining the Top Two Health Problems in The United States. Doctor of Philosophy Dissertation, Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College. United States.

Hilton, S., Patterson, C. ve Teyhan, A. (2012). Escalating Coverage of Obesity in UK Newspapers: The Evolution and Framing of the "Obesity Epidemic" From 1996 to 2010. *Obesity (Silver)*, *Spring*, 20 (8), 1688-1695.

haberlerin 22 Mayıs Dünya Obezite Günü, beslenme günü, hareket günü gibi özel gün ve dönemlerde artırılması önerilmektedir.

ıkar atışması

Yazarlar çıkar atışması olmadığını bildirmişlerdir.

Teşekkür

Gazete gün satış ortalamaları Eylül 2017 ayına ait beyanları çalışma için paylaşan Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğu'ne katkılarından ötürü teşekkür ederiz.

Holmes, B.J. (2009). Media Coverage of Canada's Obesity Epidemic: Illustrating the Subtleties of Surveillance Medicine. *Critical Public Health*, 19b(2), 223 – 233.

Jackson, C.K. (2012). "Let's Move": Examining First Lady Michelle Obama's Childhood Obesity Campaign in the News Media.

Kim, S. ve Willis, L.A. (2007). Talking about obesity: news framing of who is responsible for causing and fixing the problem. *Journal of Health Communication*, 12(4), 359-376.

Lawrence, R.G. (2004). Framing obesity: the evolution of news discourse on a public health issue. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 9 (3), 56-75.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2013). Grafik ve fotoğraf, gazete sayfası hazırlama. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.

Molarius, A., Seidel, J.C, Sans, S., Toumlehto, J, ve Kuulasmaa, K. (1999) Varying sensitivity of waist action levels to identify subjects with overweight or obesity in 19 populations of the WHO MONICA Project. *J Clin Epidemiol*. 52, 1213-1224,

Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu (2018). 6. Baskı. Ankara: Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği Yayınları.

Özçağlayan, M. (2018). Gazetelerin Gelişimi ve Gazeteciliğin Geleceği (Yeni Teknolojiler ve Medya Ekonomisi Açısından Genel Bir Değerlendirme). *İletişim*, 131-159. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/2958>. Erişim 10 Temmuz 2018.

Saguy, A. ve Almeling R. (2008). Fat in the Fire? Science, the news media and the "Obesity Epidemic". *Sociological Forum*, 23 (1), 53-83.

Sandberg, H. (2007). A Matter of Looks: The Framing of Obesity in Four Swedish Daily Newspapers. *Communications*, 32 (4), 447– 472.

Satman, İ. ve TURDEP alışma grubu (2010). TURDEP-II Sonuçlarının Özeti. www.istanbul.edu.tr/itf/.../021_turdep.2.sonuclarinin.aciklama_si.pdf

Satman, İ., Yılmaz, T., şengül, A., Salman, S., Salman, F., Uygur, S., Bastar, İ., Tütüncü, Y., Sargin, M., Dinag, N., Karsıdag, K., Kalaa, S., Ozcan, C. ve King, H. (2002). Population-based study of diabetes and risk characteristics in Turkey. *Diabetes Care*, 25, 1551-1556.

Türk Dil Kurumu. <http://www.tdk.gov.tr> Erişim 1 Ocak 2018.

Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (TBSA) (2014). Beslenme durumu ve alışkanlıklarının değerlendirilmesi sonuç raporu. Hacettepe üniversitesi Yayınları.

Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı 2013-2017 (2018).
http://beslenme.gov.tr/content/files/home/turkiye_saglikli_beslenme_ve_hareketli_hayat_programi.pdf. Erişim 1 Ağustos 2018.

Utma, S. (2017). Medyadaki Sağlık Haberlerini “Doğru” Okumak. *International Journal of Social Science*, 57, 597-605.

World Health Organization (2018). Obesity and Overweight Fact Sheet No:311, Geneva, WHO. <http://www.wpro.who.int/mediacentre/factsheets/obesity/en/>. Erişim 1 Ağustos 2018.

Yıldız, H. (2006). Medya ve Sağlık. Türk Basımında Sağlık İçerikli Haberlerin Bilgilendirme Potansiyeli (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yüksel, E, Kaya, A.Y, Koçak, A, ve Aydın, S. (2018). Türkiye’de sağlık konulu yazıların analiz. http://ekurgu.anadolu.edu.tr/assets/upload/pdf/20160531150457_ekurgu.pdf. Erişim 1 Ağustos 2018.